

**VYRIAUSIOSIOS TARNYBINĖS ETIKOS
KOMISIJOS
VEIKLOS ATASKAITA UŽ 2023 METUS**

Turinys

Ataskaitoje vartojamų pavadinimų ir terminų santrumpos (abėcėlės tvarka):.....	3
Apie VTEK.....	4
2023 metų veiklos pagrindiniai aspektai.....	5
1. Tyrimai dėl asmenų elgesio atitikties teisės aktams.....	6
1.1. Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas	6
1.2. Lobistinės veiklos įstatymas.....	8
Esminės išvados dėl VTEK vykdomų tyrimų	9
1.3 Išankstinis ginčų nagrinėjimas	9
Iššūkiai dėl politikų ir savivaldybių etikos komisijų konsultavimo	10
Esminės išvados dėl savivaldybių etikos komisijų sprendimų	10
2. Prevencinė veikla	11
2.1. Mokymai.....	12
2.2. Atitikties vertinimo testai.....	12
2.3. Išankstinės rašytinės rekomendacijos.....	13
2.4. VTEK atliekami situacijų vertinimai	13
2.5. Lobistinė veikla.....	13
2.6. Pareigybių įtraukimas į deklaruojančiųjų sąrašus	16
2.7. Asmenų tikrinimai	16
Esminės išvados dėl prevencinės veiklos	16
3. Tarptautinis bendradarbiavimas.....	17
4. VTEK vidaus administravimas	18

Ataskaitoje vartojamų pavadinimų ir terminų santrumpos (abėcėlės tvarka):

ABTĮ – Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas.

Atitikties pareigūnas – asmuo, institucijoje ar įstaigoje paskirtas atsakingu už interesų derinimo srities priežiūrą ir kontrolę.

VTEK – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija.

LVD – lobistinės veiklos deklaracija.

LVĮ – Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymas.

VPEK – Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodeksas.

PINREG – Privačių interesų registras.

SKAIDRIS – skaidrių teisėkūros procesų informacinė sistema.

VPIDĮ – Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas.

VTEK – Vyriausioji tarnybinės etikos komisija.

VTEKĮ – Lietuvos Respublikos Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymas.

Apie VTEK

VTEK yra Lietuvos Respublikos Seimo įsteigta ir jam atskaitinga kolegiali institucija, kurios paskirtis – užtikrinti, kad valdžios įstaigos ir jose dirbantys asmenys etiškai tarnautų žmonėms.

VTEK MISIJA:

padėti deklaruojantiems ir jų vadovams valdyti privačių interesų keliamą riziką, padėti laiku ir išsamiai atskleisti įtaką teisėkūrai.

VTEK VIZIJA:

institucija, padedanti greitai rasti tinkamą interesų konflikto valdymo būdą ir sudaranti sąlygas lengvai atskleisti įtaką teisėkūrai.

VTEK uždaviniai:

- ✓ padėti asmenims deklaruoti privačius interesus ir juos derinti su viešaisiais interesais;
- ✓ užtikrinti, kad asmenys skaidriai darytų įtaką teisėkūrai;
- ✓ įgyvendinant Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatyme nustatytus įgaliojimus užkirsti kelią atsirasti ir plisti korupcijai;
- ✓ įgyvendinant Lietuvos Respublikos valstybės politikų etikos kodekse nustatytus įgaliojimus padėti valstybės politikams viešajame gyvenime elgtis etiškai;
- ✓ koordinuoti tarnybinės etikos politikos formavimą valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose bei kituose viešojo sektoriaus subjektuose;
- ✓ atlikti privačių interesų deklaravimo stebėseną, interesų konfliktų rizikos vertinimą ir valdymą, pažeidimų prevenciją valstybės ir savivaldybių institucijose ir įstaigose, kituose viešojo sektoriaus subjektuose ir kituose Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatyme nurodytuose juridiniuose asmenyse, kuriuose dirba deklaruojantys asmenys.

VTEK:

- ✓ nagrinėja skundus ir prašymus dėl Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo, Lietuvos Respublikos lobistinės veiklos įstatymų ir Lietuvos Respublikos valstybės politikų elgesio kodekso reikalavimų įgyvendinimo;
- ✓ teikia rekomendacijas, nuomones bei konsultuoja kaip tinkamai vykdyti VPIDĮ, LVĮ ir VPEK;
- ✓ atlieka interesų derinimo stebėseną, analizuoja problemas bei siūlo priemones rizikoms valdyti;
- ✓ rengia prevencines priemones;
- ✓ organizuoja švietimą VPIDĮ, LVĮ ir VPEK temomis ir kt.

2023 metų veiklos pagrindiniai aspektai

- Išnagrinėjome lobistinės veiklos deklaravimo proceso problemas ir modernizavome SKAIDRIS sistemą, tai palengvino lobistinės veiklos atskleidimą bei supaprastino “kryžminį” deklaravimą.
- Modernizavome PINREG, įdiegdami nuotolinių mokymų įrankį.
- Parengėme ir PINREG patalpinome pirmąją mokymų medžiagą apie privačių interesų deklaravimą.
- Parengėme išankstinių rašytinių rekomendacijų šablonus bei galimų rizikų vertinimo kriterijus.
- Parengėme klausimynus bei rekomendacijas įstaigų vadovams ar jų įgaliotiems asmenims, kad jie galėtų įsivertinti, kokių priemonių trūksta veiksmingam VPIDĮ ir LVĮ įgyvendinimui.
- Orientuodami veiklą į VTEK misiją bei viziją, siekdami ją optimizuoti, įgyvendinome VTEK sekretoriato reorganizaciją.

1. Tyrimai dėl asmenų elgesio atitikties teisės aktams

VTEK stebi Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo, Lobistinės veiklos įstatymo bei Valstybės politikų elgesio kodekso įgyvendinimą. Komisija nagrinėja pranešimus ir skundus, susijusius su asmenų, išskyrus Seimo narius, veiklos atitiktimi Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo reikalavimams. Taip pat tiriami pranešimai ir prašymai dėl fizinių bei juridinių asmenų veiklos atitikties Lobistinės veiklos įstatymo nuostatomis.

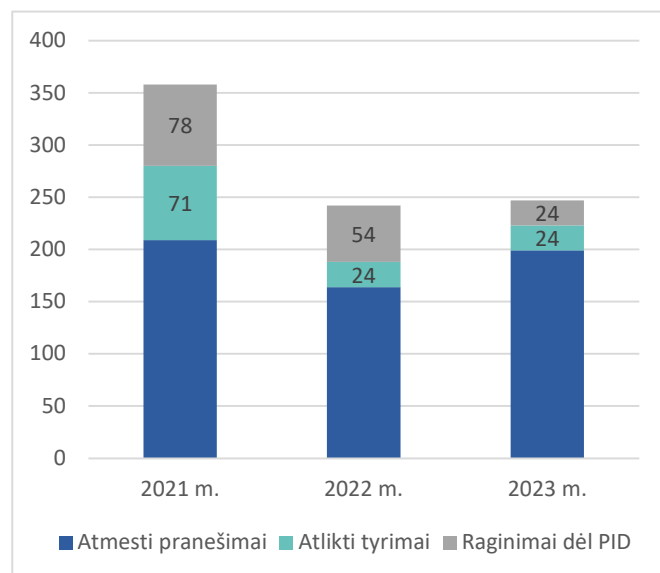
1.1. Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas

Įstatymas Lietuvoje taikomas apie 180 000 asmenų, deklaruojančių savo interesus, ir daugiau nei 4 000 viešojo sektoriaus organizacijų, įskaitant biudžetines įstaigas (BĮ), viešąsias įstaigas (VŠĮ), valstybines įmones (VĮ/SĮ) bei akcines bendroves ir uždarąsias akcines bendroves (AB/UAB).

VTEK daugiausia vykdo tyrimus, susijusius su valstybės politikais ir aukščiausio lygio vadovais. Kitais atvejais, VTEK paveda tyrimų atlikimą organizacijų vadovams.

VTEK gaunamų pranešimų apie galimus pažeidimus skaičius ir atliktų tyrimų skaičius kasmet svyruoja ir jį sunku prognozuoti, nes jis mažai priklauso nuo VTEK veiksmų. Paskutinius dvejus metus VTEK gautų pranešimų skaičius yra panašus, apie 250, tačiau šių pranešimų pagrindu atliktų tyrimų skaičius skiriasi pakankamai ženkliai. Jei 2022 metais VTEK ištyrė ir priėmė 55 sprendimus,

tuo tarpu 2023 m. jų buvo 24. Gautų pranešimų apie pažeidimus ir atliktų tyrimų skaičiaus santykis parodo, jog didžioji dalis gaunamų pranešimų yra nepagrįsti, t. y. nesusiję su skundžiamo asmens privačiais interesais ar galimai asmeniniu suinteresuotumu, arba nėra duomenų, be kurių neįmanoma pradėti tyrimo. Neretai skundžiami deklaruojančio asmens veiksmai nepriskirti VTEK įgaliojimų sričiai, t. y. deklaruojantis asmuo skundžiamas dėl kitų įstatymų galimo pažeidimo, pvz., Valstybės tarnybos, Vietos savivaldos, Valstybės politikų elgesio kodekso ir kt.

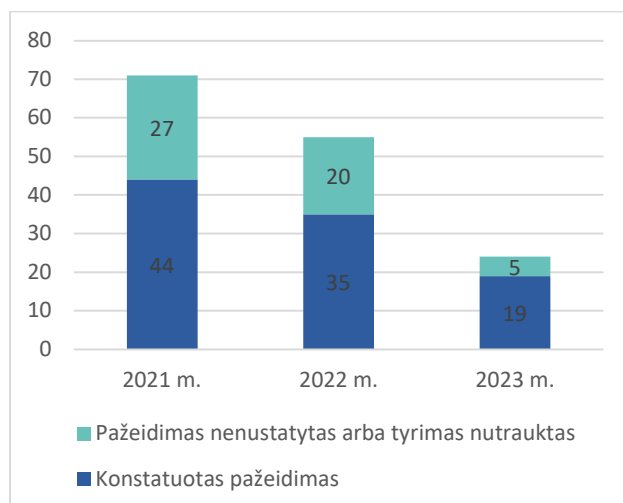

1 pav. Gautų pranešimų 2021-2023 m. skaičius

VTEK atliekamų tyrimų skaičiaus mažėjimą lėmė ir nuo 2020 m. pasikeitusios VTEK įstatymo nuostatos. Nagrinėdama pranešimus ir sprendama ar pradėti tyrimą, vadovaudamasi pasikeitusiu teisiniu reglamentavimu, Komisija gali visų pirma priminti asmenims apie pareigą deklaruoti privačius interesus, siunčiant jiems raginimus per nustatytą terminą pateikti arba patikslinti, papildyti privačių interesų deklaraciją. Vertindama pranešimo pagrįstumą VTEK taip pat turi teisę atlikti kitus

išankstinius veiksmus iki tyrimo – surinkti papildomus dokumentus ir informaciją arba paprašyti juos pateikti pareiškėją. Ko pasekoje, VTEK pradeda ir atlieka tyrimus tik esant pakankamiems faktiniams pagrindams.

2023 m. didžiausia dalis, kaip ir paprastai kasmet, nustatyta pažeidimų dėl privačių ir viešųjų interesų konflikto dalyvavus svarstant ir priimant sprendimus, susijusius su deklaruojančio asmens ar jam artimo asmens privačiais interesais, ar bandant šiuos sprendimus paveikti – 12. 7 atvejais iš nurodytųjų į interesų konfliktą pateko valstybės politikai (2 savivaldybių merai ir 5 savivaldybių tarybų nariai). Nustatyti šio pobūdžio pažeidimai yra vieni dažniausių VTEK praktikoje. Atitinkamai 2022 m. iš 35 pripažintų pažeidimų net 29 atvejais Interesų derinimo įstatymo nuostatos pažeistos dėl kilusio interesų konflikto atliekant tarnybines pareigas (iš jų 10 savivaldybių tarybų narių ir 1 savivaldybės meras). VTEK vertinimu, šių pažeidimų savivaldybių tarybose gausa mažina visuomenės pasitikėjimą valstybės politikų priimamų sprendimų nešališkumu ir objektyvumu.

2 pav. Atlikti tyrimai dėl VPIDĮ 2021-2023 m.

Kaip žinia, pagrindinis Interesų derinimo įstatymo uždavinys yra užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų

teikiama viešiesiems interesams. Kaip matome, VTEK atliktų tyrimų statistika rodo, kad šioje srityje yra dar pakankamai daug veiklos. VTEK nuomone, labai svarbu suteikti pagalbą deklaruojantiems asmenims, kad jie kuo lengviau identifikuotų, jog atliekamos tarnybinės pareigos yra susiję su jų privačiais interesais. Tam VTEK skiria didelį dėmesį. Todėl VTEK 2023 m. baigė rengti nuotolinių mokymų kursą privačių interesų deklaravimo tema, kurie iš esmės skirti visiems deklaruojantiems asmenims. Taip pat, institucijoms ir įstaigoms, atliekančioms tyrimus dėl galimo Interesų derinimo įstatymo pažeidimo, teikė konsultacijas dėl šio įstatymo nuostatų taikymo.

Pažymėtina, kad vykdydama Interesų derinimo įstatymo laikymosi priežiūrą VTEK taip pat nagrinėja asmenų prašymus dėl šio įstatymo 15 straipsnyje nustatyto apribojimo dirbti išimties. Tokią teisę Komisijai suteikia Interesų derinimo įstatymo 18 straipsnis. Nagrinėdama šiuos prašymus VTEK atlieka išsamų aplinkybių vertinimą: surenka papildomus dokumentus ir informaciją tiek iš buvusios darbovietės, tiek iš juridinio asmens, kuriame asmuo ketina įsidarbinti, vertina asmens pareigų pobūdį, atliekamas funkcijas, atsakomybės mastą ir pan. Įvertinusi nurodytąsias aplinkybes, Komisija priima motyvuotą sprendimą taikyti (netaikyti) Interesų derinimo įstatymo 15 straipsnyje nustatyto apribojimo dirbti išimtį. Per 2023 metus VTEK išnagrinėjo 11 tokių prašymų ir priėmė atitinkamus sprendimus (3 atvejais išimtis netaikyta).

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad VTEK stebima situacija, kad ir į darbą priimanti institucija ar įstaiga atkreipia besidarbinančiojo dėmesį į tai, jog jam galbūt yra taikomas nurodytasis apribojimas, ko pasekoje kreipiamasi konsultacijos ir į Komisiją.

	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Gautų pranešimų skaičius	338	358	242	247
PRE tyrimai dėl VPIDĮ	102	118	97	36
Raginiai pateikti, patikslinti, papildyti deklaraciją	90	78	54	24
Atliktų tyrimų skaičius	119	71	55	24
Konstatuoti pažeidimai	76	44	35	19
Pažeidimas nenustatytas arba tyrimas nutrauktas	43	27	20	5
Apskųstų teismui sprendimų skaičius	16	8	7	7
Šiai dienai išnagrinėta ir sprendimai įsiteisėjo	16	8	3	1
Iš jų nepalankūs VTEK	2 ir 2 iš dalies	1 ir 1 iš dalies	0	0

1 lentelė. VTEK vykdyta VPIDĮ įgyvendinimo kontrolė 2020 - 2023 m.

1.2. Lobistinės veiklos įstatymas

Įstatymas taikomas apie 30 tūkst. asmenų, dalyvaujančių teisėkūros procese, ir daugiau nei 4,000 viešojo sektoriaus organizacijų.

	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Gautų pranešimų skaičius	25	15	21
Atliktų tyrimų skaičius	20	6	6
VTEK konstatuoti pažeidimai dėl lobisto nedeklaruotos lobistinės veiklos	1	0	1
VTEK konstatuoti pažeidimai dėl į lobistų sąrašą neįrašytų asmenų vykdytos lobistinės veiklos	11	2	3
Apskųstų teismui sprendimų skaičius	5	2	0

2 lentelė. VTEK vykdyta LVĮ kontrolė 2021 - 2023 m.

Esminės išvados dėl VTEK vykdomų tyrimų

- Dažniausiai pateikiami pareiškimai (skundai) yra **nepagrįsti** ir nepriklauso VTEK kompetencijai;
- Tyrimų skaičius mažėja dėl **išankstinių tyrimo veiksmų**, per kuriuos renkami konkretūs duomenys apie galimą pažeidimą, kurie įgalina priimti pagrįstus sprendimus dėl tyrimo (ne) pradėjimo.
- Atsižvelgdama į teismų sprendimus, VTEK keičia interesų derinimo įstatymo laikymosi priežiūros praktiką: pvz., pažeidimai konstatuojami nustačius **tiesioginį ir akivaizdų** interesų konfliktą, t. y. kai atliekamos tarnybinės pareigos akivaizdžiai susiję su deklaruojančio asmens privačiais interesais, jo asmeniniu suinteresuotumu.

1.3 Išankstinis ginčų nagrinėjimas

Lietuvoje savivaldybių tarybose dirba daugiau nei 1500 tarybos narių, kurių elgesys vertinamas pagal Politikų elgesio kodekso

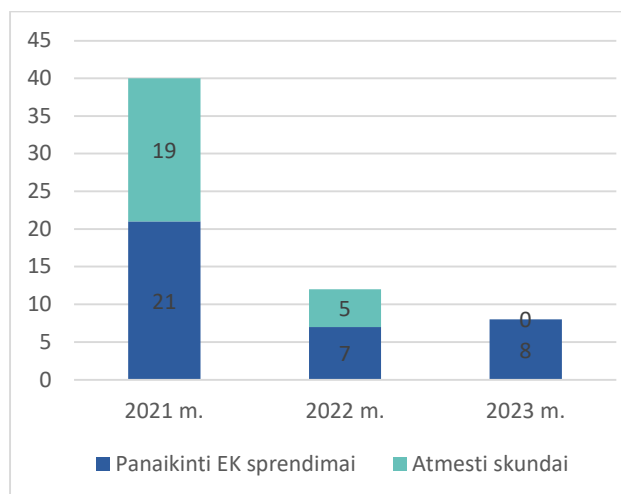
nuostatas, o atitikties klausimus nagrinėja savivaldybių etikos komisijos. Komisijų priimti sprendimai gali būti skundžiami VTEK, kuri veikia kaip privaloma išankstinė ginčų nagrinėjimo ne teisme institucija.

	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
VTEK gautų skundų skaičius	21	56	24	17
Teikė pareiškėjas (<i>pilietis, politikas, žurnalistas</i>), kuris nesutinka su EK sprendimu, priimtu pagal jo teiktą pranešimą	12	30	13	8
Teikė tiriamasis (<i>savivaldybės politikas</i>), kuriam EK konstatavo pažeidimą	9	26	11	9
Nepriimtų skundų skaičius	6	13	14	8
Išnagrinėtų bylų skaičius	12	40	12	8
VTEK patenkino pareiškėjo ar tiriamojo skundą ir panaikino EK sprendimą	6	21	7	8

3 lentelė. VTEK, kaip išankstinės ginčų nagrinėjimo institucijos, atlikti tyrimai 2020-2023 m.

Nagrinėdama jai pateiktus skundus VTEK stebėjo, kad nemažai atvejų tyrimai atlikti ir sprendimai priimti nesilaikant procedūrinių reikalavimų, pavyzdžiui, tiriamajam savivaldybės tarybos nariui nesuteikta galimybė susipažinti su tyrimo medžiaga, jis nebuvo pakviestas į savivaldybės tarybos etikos komisijos posėdį, Kodekso nustatytais terminais jam nebuvo pateiktas pranešimas, kuriame būtų išsamiai ir aiškiai apibūrintas pradėto tyrimo dalykas (vertinamos aplinkybės). Be to, dažnai sprendimų turinys nebuvo pakankamas (pateiktas neišsamus, nevisapusiškas tyrimui reikšmingų duomenų įvertinimas, neatsakyta į esminius pareiškėjo skunde pateiktus klausimus ir pan.).

Tokio pobūdžio trūkumai (procesiniai ir materialieji) buvo reikšmingi pripažįstant, kad skundžiami sprendimai neatitinka administraciniam sprendimui keliamų reikalavimų, vadinasi, valstybės politiko veiksmų suderinamumo su Kodekse nustatytais elgesio principų ir nuostatų reikalavimais klausimai buvo išspręsti neteisingai, dėl to atitinkamus etikos komisijų sprendimus VTEK panaikino.

3 pav. Savivaldybių etikos komisijų sprendimų pagrįstumas 2021-2023 m.

Iššūkiai dėl politikų ir savivaldybių etikos komisijų konsultavimo

Veikdami kaip nešališka institucija, susiduriame su iššūkiais, kai reikia vienu metu teikti konsultacijas politikams, kurių elgesį vertina savivaldybių etikos komisijos, ir pačioms komisijoms, joms atliekant tyrimą, o vėliau – nagrinėti pareiškėjų arba asmenų, dėl kurių veiklos priimtas sprendimas, skundus. Tokia situacija VTEK pastato į institucinio interesų konflikto poziciją, keliant riziką dėl proceso nešališkumo ir teisingumo užtikrinimo. Kita vertus, atsižvelgdama į Komisijoje gaunamų savivaldybių tarybų etikos komisijų paklausimus dėl Kodekso nuostatų taikymo, Komisija atkreipė jų dėmesį, kad pastaruoju metu stebima situacija, kai savivaldybių komisijos, vykdydamos joms priskirtas funkcijas, kartais nesilaiko teisės aktuose nustatytų procesinių veiksmų atlikimo ar sprendimų priėmimo imperatyviųjų terminų (dėl tyrimo pradėjimo, tyrimo atlikimo ar sprendimo priėmimo), todėl parengė ir pateikė konsultaciją šiais aktualiais klausimais visų savivaldybių tarybų etikos komisijoms.

Esminės išvados dėl savivaldybių etikos komisijų sprendimų

- Savivaldybių etikos komisijų sprendimai naikinami dėl reikšmingų procedūrinių pažeidimų;
- Politikų elgesio kodekso taikymas savivaldybėse dažnai tampa labiau formalia procedūra nei realiu pasitikėjimo ir konstruktyvių santykių tarp politikų ir vietos bendruomenių kūrimo instrumentu.

2. Prevencinė veikla

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO) teigia, kad interesų konfliktas pats savaime dar nėra korupcija, tačiau ji neišvengiamai atsiranda ten, kur konfliktai tarp asmens privačių interesų ir viešųjų pareigų sprendžiami netinkamai arba apskritai nesprensdžiami. Taip pat pabrėžiama, kad veiksmingas interesų konfliktų, kurie dažnai yra neišvengiami tarnybinėje veikloje, valdymas iš esmės priklauso nuo deklaruojančiųjų asmenų sugebėjimo juos atpažinti bei žinojimo kur kreiptis atsidūrus konflikto situacijoje.

Siekiant efektyvinti paslaugų – šiuo atveju konsultacijų ir rekomendacijų teikimą, – ataskaitiniais metais į didžiąją dalį el. pašto gautų ir nepasirašytų paklausimų buvo atsakoma tokiu pat būdu, t. y. VTEK darbuotojai atsako į paklausimus pateikdami jau suformuotą panašioje situacijoje VTEK nuomonę.

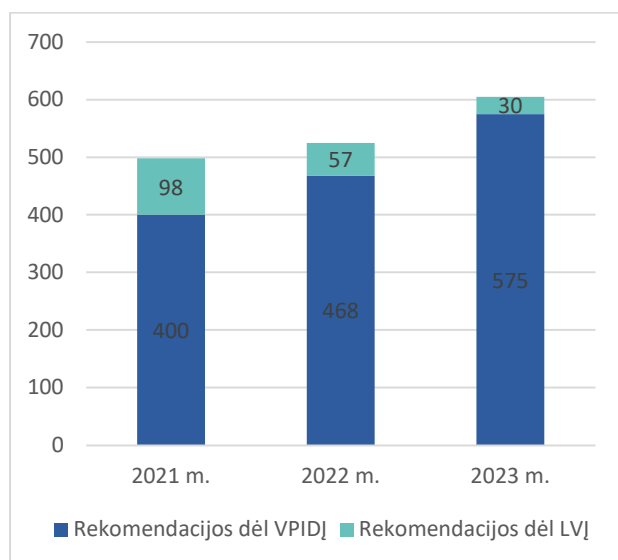
Ataskaitiniais metais iš virš 600 pateiktų nuomonių (rekomendacijų) dėl VPIDĮ bei LVĮ nuostatų daugiau negu pusę pateikė VTEK darbuotojai per 1-3 darbo dienas. Tai reiškia, kad asmenys nedelsiant gauna eksperto pagalbą konkrečioje situacijoje.

Ataskaitiniais metais deklaruojančius asmenis ir toliau labiausiai domino VTEK rekomendacijos ir nuomonės dėl: privačių interesų, galinčių tapti interesų konfliktų priežastimi; interesų konfliktų valdymo būdų; privačių interesų deklaravimo aspektų, ypač atkreipiant dėmesį į tik esant tikėtinam interesų konfliktui deklaruotinus duomenis; apribojimų pasibaigus tarnybai bei lobistinės veiklos kriterijų ir išimčių.

	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Rekomendacijos dėl VPIDĮ:	400	468	575
Rekomendacijos dėl LVĮ:	98	57	30
VPIDĮ mokymai (apmokyti asmenys)	4130	1420	152
LVĮ mokymai (apmokyti asmenys)	2023	1300	131

4 lentelė. VTEK teiktos konsultacijos bei mokymai 2021 – 2023 m.

Europos komisija akcentuoja, kad interesų konfliktų bei kitų skaidrumui žalingų reiškinių mažinimo priemonės turi būti susietos su giliai įsišaknijusiais struktūriniais ir kultūriniais pokyčiais viešojo sektoriaus institucijose bei platesnėje visuomenėje, o ne vien su teisės aktų priėmimu ir jų formalaus laikymosi užtikrinimu. Tai reiškia, kad ne tik būtina diegti etikos bei lobistinės veiklos elgesio standartus viešajame sektoriuje, bet ir šviesti visuomenę apie skaidrumą, jo naudą, reikalaujamus elgesio standartus. VTEK, pagal galimybes, ataskaitiniais metais kūrė priemones, kurios organizacijoms padės diegti elgesio standartus organizacijos viduje.

4 pav. VTEK teiktos rašytinės rekomendacijos dėl VPIDJ ir LVJ nuostatų 2021 – 2023 m.

2.1. Mokymai

Ataskaitiniais metais VTEK kontaktiniu būdu apmokė 152 asmenis dėl VPIDJ nuostatų ir 131 asmeniui dėl LVJ nuostatų. Šis skaičius, atsižvelgiant į strateginį veiklos planą, yra mažėjantis dėl žmogiškųjų resursų trūkumo.

Atsižvelgusi į nuolatos didėjantį mokymų VPIDJ ir LVJ nuostatų įgyvendinimo temomis poreikį bei siekdama spręsti VTEK turimų žmogiškųjų resursų trūkumo problemą,

ataskaitinių metų prioritetu tapo nuotolinių mokymų programų rengimas. 2023 metais buvo parengtos dvi programos: „Privačių interesų deklaravimas“ bei „Lobistinė veikla“.

Privačių interesų deklaravimo kursas skirtas visiems viešajame sektoriuje dirbantiems ir deklaruojantiems asmenims. Jį pabaigę deklaruojantys asmenys sužinos: kokia apimtimi jiems taikomos VPIDJ nuostatos; kokie asmenys yra laikomi artimais asmenimis; kokia tvarka ir terminais turi būti deklaruojami privatūs interesai; kas yra interesų konfliktas ir kaip jis gali pasireikšti tarnybinėje veikloje bei kuriuos duomenis interesų deklaracijoje reikia nurodyti visada, o kuriuos – tik tuo atveju, jeigu gali kilti interesų konfliktas.

Lobistinės veiklos mokymų kursas skirtas lobistinę įtaką galintiems patirti asmenims. Jį pabaigę asmenys sužinos: kas yra lobistinė veikla; kokie asmenys yra lobistinės veiklos dalyviai; kokia yra lobistinės veiklos ir patirtos lobistinės įtakos deklaravimo tvarka ir terminai; kokia veikla nelaikoma lobistine; kas neturi teisės būti lobistais.

Abi programos bus pasiekiamos per PINREG, prisijungus prie savo asmeninės paskyros bet kuriuo asmeniui patogiu metu. Šiuos kursus privačius interesus deklaruojantys asmenys galės atlikti priskyrus VTEK arba kiekvienos organizacijos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui (atitikties pareigūnui). Tikimės, kad naujų įrankių dėka 2024 m. atitinkamų VPIDJ ir LVJ taikymo žinių įgis žymiai daugiau asmenų.

2.2. Atitikties vertinimo testai

2023 m. VTEK sukūrė tris atitikties vertinimo testus, pritaikytus skirtingoms auditorijoms: viešojo sektoriaus organizacijos vadovams, atitikties pareigūnams ir bendrajį.

Šių testų tikslas – suteikti galimybę šiems asmenims savarankiškai įvertinti savo veiklos atitikimą nustatytiems interesų derinimo bei lobistinės veiklos standartams ir gauti individualizuotas rekomendacijas, kaip efektyviai tobulinti organizacijos procesus. Šis metodas leidžia tiek vadovams, tiek atitikties pareigūnams gauti tiesioginį grįžtamąjį ryšį.

Testai (klausimynai) organizacijoms teikiami per PINREG, gautus rezultatus VTEK analizuos, stebės organizacijų pažangą. 2024 m. jau galima bus apibendrinti pirmuosius rezultatus.

2.3. Išankstinės rašytinės rekomendacijos

VTEK, vadovaudamasi Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos įstatymo nuostatomis, detalizavo VPIDĮ numatytą, bet praktikoje labai retai taikomą interesų konflikto situacijų valdymo priemonę – išankstinės rašytinės rekomendacijas, nuo kokių tarnybinių pareigų atlikimo privalu nusišalinti – bei parengė metodinę tokių rekomendacijų teikimo medžiagą.

Komisija pateikė siūlymus, kaip turėtų būti vertinamos sąlygos, įvykiai ir aplinkybės, galinčios sudaryti prielaidas susiklostyti interesų konflikto situacijai. Išskirti rizikos veiksniai, galintys tapti interesų konfliktu ir pakenkti įstaigos ar institucijos reputacijai, taip pat parinktos priemonės, ribojančios interesų konflikto rizikos pasireiškimo galimybes bei su tuo siejamas neigiamas pasekmės.

VTEK parengta metodinė medžiaga skirta Viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punkte įvardytiems šio įstatymo kontrolės ir priežiūros institucijose bei įstaigose subjektams.

2.4. VTEK atliekami situacijų vertinimai

Komisija, būdama nepriklausoma institucija, atlieka situacijų dėl galimų interesų konfliktų vertinimus.

2023 m. buvo nagrinėtas būsto nuomos išlaidų kompensavimo atvejis. Komisija pažymėjo, jog siekiant išvengti tokių rizikų, gyvenamosios patalpos arba jos dalies nuomos sutartys, kurių pagrindu siekiama gauti išlaidų kompensavimą, neturėtų būti sudaromos su valstybinėje tarnyboje dirbantiems artimais asmenimis ir kitais fiziniais ar juridiniais asmenimis, dėl kurių gali kilti interesų konfliktas. Tokio pobūdžio sandoriai, sudaromi su institucijos darbuotojų (ypač vadovų) artimais asmenimis, visuomenei visuomet kels abejonių dėl jų skaidrumo ir pagrįstumo, todėl, VTEK nuomone, yra galimi tik esant ypatingoms aplinkybėms. Gyvenamosios patalpos nuomos išlaidų kompensavimo procedūrose turėtų dalyvauti už viešųjų ir privačių interesų derinimo priežiūrą ir kontrolę atsakingas asmuo, kuris, remdamasis institucijos nustatyta tvarka, atliktų konkrečios situacijos vertinimą ir teiktų atitinkamus siūlymus dėl galimų rizikų valdymo. Šios procedūros turėtų būti organizuojamos taip, kad jose nedalyvautų prašymą kompensuoti išlaidas pateikęs asmuo (taip pat jam pavaldūs asmenys).

2.5. Lobistinė veikla

LVĮ nuostatų kontekste svarbu, kad vykdoma konkreti lobistinė veikla būtų atskleista visuomenei. Per ataskaitinius metus į lobistų sąrašą įrašyti 60 asmenų, iš kurių 41 juridinis asmuo, taigi bendras lobistų skaičius pasiekė 348.

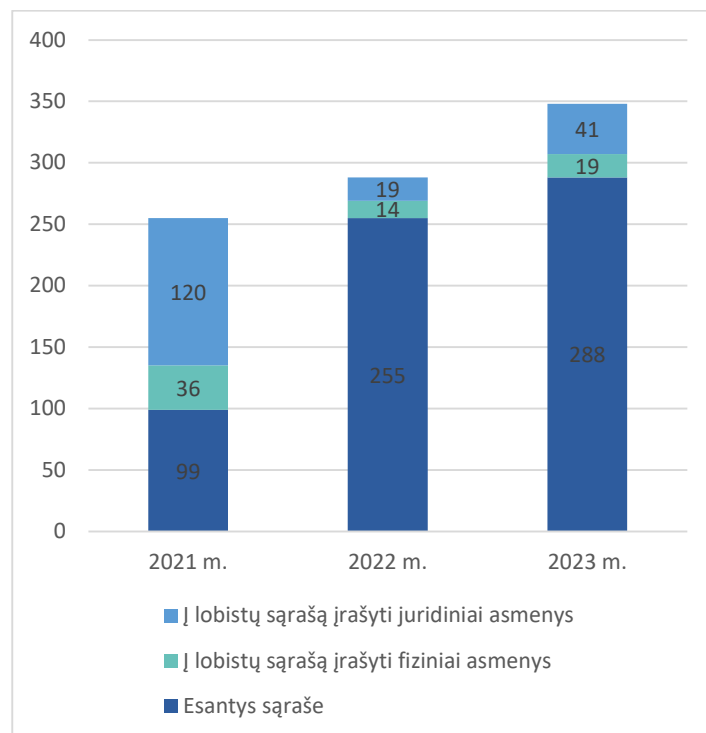
	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Fiziniai asmenys įrašyti į lobistų sąrašą	36	14	19
Juridiniai asmenys įrašyti į lobistų sąrašą	120	19	41
Lobistų LVD, t. y. įtaka teisėkūrai	860	627	635
Lobistinės veiklos epizodai (kryžminis deklarasavimas)	253	233	157
Įtakdarių LVD, t.y. metinė ataskaita	170	139	7
Įtakdariai (JA)	42	6	27

5 lentelė. Lobistų, įtakdarių bei jų teiktų deklaracijų skaičius 2021 – 2023 m.

Ataskaitiniais metais per sistemą SKAIDRIS lobistai pateikė 635 deklaracijas. Aktyviausiai veiklą vykdė Lietuvos verslo konfederacija (pateiktos 96 deklaracijos). Lobistai daugiausia siekė daryti įtaką sveikatos apsaugos (Lietuvos Respublikos farmacijos įstatymas), ekonomikos ir inovacijų (Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas), energetikos (Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas), kaimo reikalų ir žemės ūkio (Lietuvos žemės ūkio ir kaimo plėtros 2023-2027 metų Strateginio plano derinimas) bei finansų ir bankininkystės (Lietuvos Respublikos gyventojų pajamų mokesčio įstatymas) srityse.

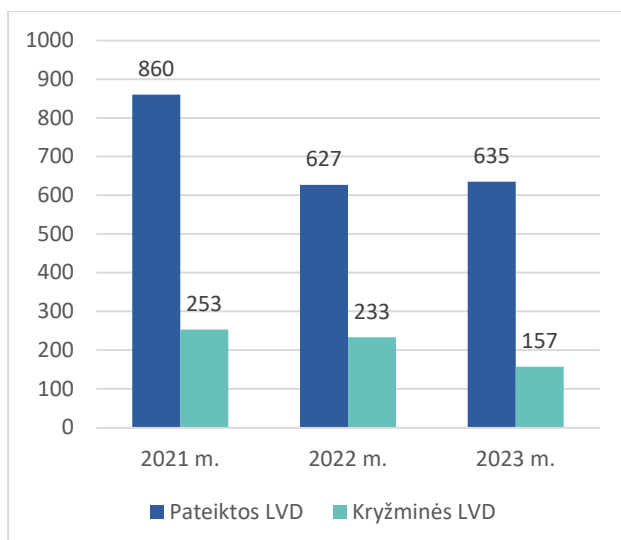
Pagal galiojančią tvarką lobistinę veiklą privalo deklaruoti ne tik lobistas, bet ir lobisto įtaką patyręs asmuo. Tai reiškia, kad lobistinės veiklos proceso abi pusės atskleidžia visuomenei "įtikinėjimo" faktą. Ataskaitiniais metais sistemoje SKAIDRIS buvo „sukryžmintos“ 157 deklaracijos, kurias teikė lobistai ir jų įtaką patyrę asmenys. Kartais visuomenei kyla klausimas, kodėl lobistų pateiktų ir „sukryžmintų“ deklaracijų skaičius nesutampa, tai yra dėl to, kad ne visuomet lobistų daryta įtaka pasiekia

konkretų asmenį. Pavyzdžiui, lobistas pateikė pasiūlymus Seimo komitetui, frakcijai, tokiu atveju lobistas privalo deklaruoti vykdytą lobistinę veiklą, tuo tarpu komiteto nariams skaidrumo deklaracijų teikti nereikia.

5 pav. Lobistų skaičius 2021-2023 m.

6 pav. Lobistinės veiklos deklaravimas 2021-2023 m.

SKAIDRIO modernizavimas

2023 m. įgyvendinti Skaidrių teisėkūros procesų informacinės sistemos (toliau – SKAIDRIS) patobulinimai, kurie buvo skirti

informacijos atrinkimui – praktika parodė, kad tiek lobistai, tiek ir asmenys, kuriems daroma įtaka, bijodami galimų sankcijų, deklaruodavo informaciją, kuri pagal Lobistinės veiklos įstatymo nuostatas nėra deklaruotina (pvz., pačius kvietimus susitikti aptarti klausimo, bendros problematikos aprašymus ir pan., bet ne konkrečius pasiūlymus dėl teisės aktų ar jų projektų). Įgyvendinant deklaruojamos lobistinės veiklos priežiūros mechanizmų patobulinius buvo atnaujintos lobistų skaidrumo deklaracijos bei supaprastintas kryžminis deklaravimas asmenims, patyrusiems lobistinę įtaką.

Siekama, kad šie SKAIDRIS patobulinimai padės užtikrinti patogesnę ir kokybiškesnę vykdytos ir patirtos lobistinės veiklos deklaravimą, o visuomenei pateikti kokybiškesnę ir konkretesnę informaciją.

Kas pasikeitė lobistui:

- ✓ Lobistai, teikdami lobisto skaidrumo deklaraciją, pirmiausia turės atsakyti į keturis patikrinančius klausimus.
- ✓ Pateikta lobisto skaidrumo deklaracija bus viešinama po VTEK darbuotojo įvertinimo, ar joje nurodyti veiksmai atitinka lobistinę veiklą.
- ✓ Jeigu lobisto skaidrumo deklaracija atitinka lobistinę veiklą, ji yra patvirtinama ir išviešinama. Priešingu atveju deklaracija yra atmetama neviešinama. Abiem atvejais lobistas gaus apie tai pranešimą.
- ✓ Tais atvejais, kai nebus aišku ar tai lobistinė veikla, ar ne, VTEK darbuotojas susisieks su lobistu.

Kas pasikeitė lobistinę įtaką patyrusiam asmeniui:

- ✓ Po VTEK patvirtintos lobisto skaidrumo deklaracijos asmuo, patyręs įtaką, gaus pranešimą, kad jo atžvilgiu buvo vykdyta lobistinė veikla. Atsidarius deklaraciją ją reikės tik patvirtinti, kad buvo toks atvejis. Iš naujo pildyti deklaracijos nebereikės.
- ✓ Ir toliau lieka galimybė, kaip ir anksčiau, savarankiškai pateikti patirtos lobistinės įtakos deklaraciją (nelaukiant, kol lobistas tą padarys pirmas).

2.6. Pareigybių įtraukimas į deklaruojančiųjų sąrašus

VPIDĮ nuostatos dėl privačių interesų deklaravimo, nusišalinimo bei dovanų ir paslaugų priėmimo ribojimai yra taikomi ir tiems viešojo sektoriaus subjektų darbuotojams, kurių pareigų sąrašą tvirtina institucijos ar įstaigos vadovas, suderinęs su VTEK. Į šį sąrašą gali būti įtraukiamos pareigos, kurioms priskirtos funkcijos yra susijusios su valstybės ar savivaldybių biudžetų ir valstybės pinigų fondų lėšų valdymu, valstybės ir savivaldybių turto valdymu, naudojimu ir disponavimu juo, administracinių sprendimų rengimu bei priėmimu ar viešųjų paslaugų teikimu. Vadovaudamasi šia VPIDĮ nuostata, ataskaitiniais metais Komisija pritarė arti **800 pareigybių įtraukimui** į deklaruojančiųjų

asmenų sąrašą. Tai rodo, kad viešojo sektoriaus organizacijų vadovai atsakingai vertina galimas interesų konfliktų rizikas bei tokiais savo veiksmais prisideda prie viešojo sektoriaus veiklos nešališkumo didinimo bei pasitikėjimo šiomis organizacijomis skatinimo.

2.7. Asmenų tikrinimai

VTEK, vykdydama Korupcijos prevencijos įstatymo nuostatas ir atsižvelgdama į gautus prašymus, pateikė turimą informaciją apie pareigas valstybinėje tarnyboje siekiančių eiti asmenų padarytus VPIDĮ ir LVĮ nuostatų pažeidimus. Ataskaitiniais metais VTEK **pateikė informaciją dėl 5214 asmenų** STT, Kalėjų departamentui, Valstybės sienos apsaugos tarnybai, Muitinės departamentui bei Vadovybės apsaugos tarnybai.

Esminės išvados dėl prevencinės veiklos

- VTEK komanda eksperto nuomonę į paklausimus pateikia per 3 dienas.
- Viešojo sektoriaus organizacijos vis daugiau dėmesio skiria skaidrumui organizacijos viduje, todėl pagal VPIDĮ nuostatas siekia įtraukti vis daugiau darbuotojų į deklaruojančiųjų asmenų grupę. Tai reiškia, kad šie asmenys atskleidžia privačius interesus, turi valdyti interesų konfliktų rizikas ir jiems taikomas ribojimas priimti dovanas.
- Sukurtos nuotolinių mokymų apie interesų deklaravimą ir lobistinę veiklą programos, kuriomis gali naudotis organizacijų atitikties pareigūnai bei visi deklaruojantys asmenys.
- Parengti atitikties testai tikslinėms grupėms, atsižvelgiant į jų vaidmenį kuriant skaidrumą organizacijoje, t. y. organizacijos vadovams ir atitikties pareigūnams.
- Paruošta išankstinių rašytinių rekomendacijų forma. Tai svarbi interesų konflikto valdymo priemonė, kurios pagalba dar iki konflikto atsiradimo galima vertinti ir valdyti rizikas.
- Atnaujinta skaidrių teisėkūros procesų SKAIDRIS sistema supaprastinant lobistinės veiklos deklaravimą bei ženkliai palengvinanti "kryžminio" deklaravimo procedūrą.

3. Tarptautinis bendradarbiavimas

Per 2023 metus VTEK įnešė aktyvų indėlį į tarptautinių organizacijų veiklą, stiprindama savo gebėjimus bei dalindamasi patirtimi ne tik Europos Sąjungoje, bet ir pasaulyje.

Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO; angl. OECD) bei Antikorupcinių institucijų tinklas Europos partneriai prieš korupciją ir Europos Sąjungos kovos su korupcija kontaktinių institucijų tinklas (EPAC/EACN)

Tinklai buvo įkurti atitinkamai 2004 bei 2008 metais ir šiuo metu vienija apie 120 antikorupcijos srityje veikiančių institucijų iš įvairių Europos Tarybos bei Europos Sąjungos (ES) valstybių narių

Integralumo tinklas (Network for Integrity)

Tai visame pasaulyje veikiančias organizacijas, besirūpinančias valstybės pareigūnų sąžiningumu, skaidrumu ir etika, vienijantis Tinklas, kurį sudaro įvairios Europos, Amerikos, Azijos ir Afrikos šalių institucijos. Plėtodamas ir skatindamas tarptautinę sąžiningumo kultūrą bei organizuodamas renginius, Tinklas sudaro sąlygas jo narėms keistis gerąja antikorupcine praktika bei patirtimi.

Europos tarnybinės etikos tinklas (ETET)

Vyriausioji tarnybinės etikos komisija (VTEK) kartu su kitomis dešimt už skaidrumą viešajame sektoriuje atsakingų Europos Sąjungos (ES) šalių narių institucijų 2022 m. įsteigė Europos tarnybinės etikos tinklą. ETET steigimo iniciatyvos ėmėsi Prancūzija, šiuo metu pirmininkaujanti Europos Sąjungos Tarybai. Paryžiuje pasirašydamos ETET steigimo deklaraciją, šalys sutarė stiprinti tarnybinės etikos srityje veikiančių institucijų

nepriklausomumą, ekspertines žinias ir galimybes įgyvendinti savo viešąjį interesą atliepiančią misiją. Taip pat sutarta kurti bendras iniciatyvas, keistis gerąja patirtimi bei praktikomis, realizuoti savitarpio pagalbą tarnybinės etikos klausimais, siekti tapti ekspertiniu subjektu, gebančiu atstovauti tarnybinės etikos klausimais ES mastu.

Europos šalių, kuriose reguliuojama lobistinė veikla, tinklas

2018 m. Vyriausioji tarnybinės etikos komisija buvo pakviesta dalyvauti Europos šalių, kuriose reguliuojama lobistinė veikla, tinklo parengiamajame susitikime. Diskusijos, kurioje dalyvavo Airijos, Prancūzijos, Austrijos, Didžiosios Britanijos (Škotijos ir Anglijos), Europos Komisijos ir Europos Parlamento atstovai, tikslas buvo pasidalinti patirtimi lobistinės veiklos reguliavimo srityje ir siūlymais, kaip užtikrinti geresnę lobistinės veiklos kontrolę, taip pat sudaryti neformalų Europos šalių, turinčių lobistų registrus, tinklą, kurio atstovai susitiktų kiekvienais metais bei aptartų problemas, su kuriomis susiduriama vykdant lobistinės veiklos priežiūrą bei pasiūlytų efektyviausius jų sprendimų būdus. Šiuo metu tinklui, kurio dalyve yra ir Vyriausioji tarnybinės etikos komisija, priklauso dvylika institucijų iš įvairių Europos šalių. Nariai nuolat dalinasi aktualijomis, o taip pat kartą per metus susitinka aptarti šalyse esančių iššūkių bei galimybių lobistinės veiklos reguliavimo srityje.

4. VTEK vidaus administravimas

Šiuo metu VTEK sudaro 5 nariai - valstybės pareigūnai ir 22 sekretoriato darbuotojai - valstybės tarnautojai ir asmenys dirbantys pagal darbo sutartis.

Nuo 2016 metų Seimas nepakankamai dėmesio skiria VTEK veiklai ir iššūkiams, kurie kyla siekiant užtikrinti aukštus etikos standartus viešajame sektoriuje:

- ✓ **VTEK tarnautojų (darbuotojų) skaičius iš esmės nesikeičia nuo 2016 m., nors priskirtų funkcijų padaugėjo kelis kartus.**
- ✓ 2016 m. ir 2021 m. Seimo valdyba padidino etatų skaičių iki 8, bet jiems nebuvo skirtas finansavimas. Seimas patvirtino 35 etatus.
- ✓ 2020 m. Seimas priskyrė papildomas funkcijas (naujas Lobistinės veiklos įstatymas, išankstinis ginčų nagrinėjimas (buvusi teismų funkcija) ir pan.), tačiau jų įgyvendinimui finansavimas nebuvo skirtas.
- ✓ Nuo 2021 m. VTEK administruoja naujas IT sistemas (PINREG, SKAIDRIS), tačiau neturi pakankamų žmogiškųjų

išteklų, kad užtikrintų kokybišką jų veikimą, projektuotų funkcionalumus, tinkamai analizuotų turimus duomenis.

2023 m. yra užtikrinamas tik pagrindinis VTEK funkcijų vykdymas (tyrimų atlikimas, reagavimas į prašymus), kai tuo tarpu aktyvi prevencinė veikla beveik nevykdoma arba ji gana pavėluota.

Su turimais žmogiškaisiais ištekliais Komisija tegali užtikrinti tik pagrindinių jai pavestų funkcijų, tokių kaip pranešimų, prašymų, skundų nagrinėjimas, bendro pobūdžio konsultavimas, PINREG bei SKAIDRIS pagrindinių funkcionalumų administravimas, tarptautinis atstovavimas, vykdymą.

Kitos labai svarbios funkcijos, tokios kaip duomenų analitika, išankstinių rašytinių rekomendacijų teikimas, viešojo sektoriaus bei visuomenės švietimas interesų derinimo bei lobistinės veiklos temomis, aukščiausio lygio vadovų bei atitikties pareigūnų nuolatinis konsultavimas, organizacijų atitikties vertinimas iš esmės nevykdomos, nes trūksta žmogiškųjų resursų, o esamiems darbuotojams negalima užtikrinti motyvuojančio atlygio.

	2020 m.	2021 m.	2022 m.	2023 m.
Valstybės pareigūnai (VTEK nariai)	5	5	5	5
Valstybės tarnautojai	14	18	17	16
Darbuotojai, dirbantys pagal darbo sutartis	9	8	5	6
Iš viso	28	31	27	27
Etatų skaičius	35	35	35	35
Finansiškai padengtų etatų trūkumas	7	4	8	8

6 lentelė. VTEK žmogiškieji ištekliai 2020 – 2023 m.